

12.11.2025

Sosiaali- ja terveysministeriö
Mirka-Tuulia Kuoksa

Viite: Lausuntopyyntöne 22.10.2025 asiakasmaksulain muutoksesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lausunto asiakasmaksulain muutoksesta tartuntatautien hoidon maksuttomuuteen liittyen

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on pyytänyt Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta (THL) arvioimaan, olisiko lain sosiaali- ja terveydenhuollon maksuista (734/1992, jäljempänä asiakasmaksulaki) 5 §:n 4 kohtaa, jossa säädetään maksuttomista tartuntatautien torjuntaan liittyvistä terveydenhuollon palveluista, syytä joltain osin muuttaa tartuntatautilain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Mikäli THL arvioi säännökseen liittyvän muutostarpeita, STM on pyytänyt laitosta antamaan asiasta lausunnon.

THL kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Maksuttomat rokotukset

Nykyisen asiakasmaksulain 5 § 4 kohdan mukaisesti maksuttomia ovat mm. kaikki sellaiset rokotukset, joihin tartuntatautilain (2217/2016) mukaisesti valtio hankkii rokotteet ja jotka hyvinvointialueen on saman lain mukaisesti järjestettävä (tarkemmin nykyisen tartuntatautilain 44 §:ssä tarkoitetut kansalliseen rokotushjelmaan sisältyvät rokotukset, 45 §:n 1 momentissa tarkoitetut yleiset vapaaehtoiset rokotukset, 47 §:ssä tarkoitetut pakolliset rokotukset). Vastaava linja on THL:n näkemyksen mukaan edelleen perusteltu, sillä näillä rokotuksilla pyritään yleensä suojaamaan sekä rokotettavaa yksilöä että yhteisöä laajemmin. Kun rokotukset ovat maksuttomia, mahdollisimman moni saa suojan tautia vastaan, mikä ehkäisee epidemioiden leviämistä. Laaja rokotuskattavuus vähentää sairaalahoitojen tarvetta, säästää terveydenhuollon kustannuksia ja ylläpitää yhteiskunnan toimintakykyä.

12.11.2025

Maksuttomuus edistää yhdenvertaisuutta ja varmistaa, että kansanterveys ei ole kiinni ihmisten taloudellisesta asemasta.

Tartuntatautilain uudistuksen yhteydessä edellä kuvattuja rokotuksia koskevat pykälänumerot muuttuvat, joten asiakasmaksulain säännöstä on tarpeen päivittää niiden osalta.

Uutena instrumenttina tartuntatautilain keinovalikoimaan suunnitellut sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädettävät yksittäistä epidemiaa koskevat rokotukset (ehdotettava 45 §) olisi myös syytä säätää vastaavalla tavalla maksuttomiksi. Näiden rokotusten maksuttomuutta puoltavat samat yllä kuvatut argumentit.

Lisäksi maksuttomia rokotuksia ovat nykyisen asiakasmaksulain 5 § 4 kohdan mukaisesti (nykyisen) tartuntatautilain 46 §:ssä tarkoitetut rokotukset Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa, sekä nykyisen tartuntatautilain 48 §:ssä tarkoitetut työntekijän ja opiskelijan rokotukset. Myöskään näiden rokotusten maksuttomuuden osalta THL ei pidä sisällöllisiä muutoksia aiheellisina. Kyseisiä rokotuksia koskevat pykälänumerot kuitenkin muuttuvat ehdotetussa tartuntatautilaissa, joten asiakasmaksulain säännöstä on tarpeen päivittää vastaavasti.

Uutena asiana tartuntatautilakiin ehdotetaan säännöstä henkilön tartuntatautialttiuteen perustuvista rokotuksista (ehdotettu 49 §). Ehdotetulla säännöksellä korvattaisiin nykyinen tartuntatautilain 45 § 2 momentti, jonka mukaiset rokotukset eivät ole olleet maksuttomia.

Ehdotetun pykälän sisältö olisi kuitenkin olennaisesti erilainen kuin nykyisen 45 § 2 momentin. THL katsoo, että ehdotetun 49 § tarkoittamien rokotusten tulisi jatkossa olla rokotettavalle maksuttomia. Ehdotetun 49 §:n mukaiset rokotuksilla suojattaisiin henkilöitä, joilla olisi erityinen riski vakaville infektio-tauteille, kuten esimerkiksi elinsiirron saaneita potilaita. Rokotukset voivat olla elintärkeitä heidän terveytensä turvaamiseksi. Maksuttomuus takaa, että korkean riskin ryhmät eivät jää ilman suojaa taloudellisista syistä ja että eri hyvinvointialueilla asuvia ihmisiä kohdellaan tasapuolisesti. Kyse on käytännössä suppeista

12.11.2025

potilasryhmistä, jotka on ainakin osin tälläkin hetkellä rokotettu ilman erillistä maksua osana hyvinvointialueiden heille tarjoamaa hoitoa. Ehdotetun pykälän myötä rokotuksiin voitaisiin käyttää valtion kilpailuttamia rokotteita, jotka ovat yleensä merkittävästi muuta kautta hankittuja rokotteita edullisempia.

Rokotettavien ryhmien pienuudesta johtuen THL ei arvioi muutoksen käytännössä lisäävän valtion rokotehankintojen kustannuksia. Samalla hyvinvointialueiden kustannukset voivat vähentyä, kun kalliimpia rokotteiden erillishankintoja tarvitaan vähemmän, ja lisäksi mikäli sairastavuus paremman rokotuskattavuuden myötä näillä henkilöillä vähenee. On huomattava, että näillä rokotuksilla suojataan henkilöitä, joilla on erityinen riski sairastua vakavasti, ja joiden hoitoon liittyvät kustannukset ovat siksi lähtökohtaisesti muuta väestöä suuremmat.

Muut asiakasmaksulain 5 § 4 momentin mukaiset maksuttomat palvelut

THL pitää välttämättömänä, että asiakasmaksulain 5 § 4:ssä säädetään jatkossakin yleisvaarallisen tartuntataudin tutkimuksen, hoidon ja hoitoon määrättyjen lääkkeiden tai yleisvaaralliselle tartuntataudille altistuneeksi todetun tai perustellusti altistuneeksi epäillyn karanteenin, yleisvaaralliseen tartuntatautiin sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn eristämisen maksuttomuudesta.

THL arvioi lisäksi, että maksuttomuuden olisi tarpeellista koskea vastaavalla tavalla myös niitä tilanteita, joissa kyseessä on vasta *yleisvaaralliseksi perustellusti epäilty* tauti. Esimerkiksi uusi vaarallinen virus on tyypillisesti “yleisvaaralliseksi perustellusti epäilty” tauti ennen kuin se ehditään säätää asetuksella “yleisvaaralliseksi” taudiksi. Mikäli tapauksia esiintyy, niihin pitää reagoida jo tässä vaiheessa. Tartuntatautilaki mahdollistaakin yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn taudin torjumiseen pitkälti samat keinot, kuin yleisvaarallisen taudin. On siksi THL:n arvion mukaan välttämätöntä, että näiden toimien kohteena olevaa yksilöä kohdellaan maksuttomuuden suhteen vastaavasti riippumatta siitä, onko kyseessä yleisvaarallinen vai vasta yleisvaaralliseksi perustellusti epäilty tauti.

12.11.2025

Lisäksi THL kiinnittää huomiota siihen, että pykälää on joka tapauksessa myös tältä osin teknisesti päivitettävä muuttuneiden pykälänumeroiden (ml. ehdotettu uusi kollektiivisia karanteeneja koskeva pykälä) huomioimiseksi.

THL ei näe sisällöllistä muutostarvetta myöskään valvottavaan tartuntatautiin sairastuneen hoitoon määrättyjen lääkkeiden tai toisaalta HIV-infektion, sankkerin, tippurin ja sukupuoliteitse tarttuvan klamydiainfektion tutkimuksen, hoidon sekä hoitoon ja ehkäisyyn määrättyjen lääkkeiden maksuttomuuden osalta.

THL ehdottaa kuitenkin, että säännökseen lisättäisiin selvyys vuoksi maininta ehdotettavan tartuntatautilain 13, 14 ja 15 §:issä tarkoitettujen terveystarkastusten (ml. niihin liittyvät laboratoriotutkimukset) maksuttomuudesta. THL:n käsityksen mukaan vakiintunut käytäntö on ollut, että nykyisen tartuntatautilain mukaisista vastaavista tarkastuksista ei ole peritty maksua.

Tällaisten tarkastusten maksuttomuus seuraa käytännössä pitkälti jo siitä, että yleisvaarallisen tartuntataudin tutkimus (riippumatta siitä todetaanko tauti) on nykyisenkin säännöksen mukaan maksutonta. THL kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että ehdotettujen 14 ja 15 §:ien käyttöala on hieman tätä laajempi, kattaen myös yleisvaaralliseksi *perustellusti epäilty* taudit. Lisäksi ehdotetun 13 §:n käyttöalaa ei ole rajattu yleisvaarallisiin tauteihin.

Tartuntatautilain mukaisilla terveystarkastuksilla pyritään estämään tarttuvan taudin leviämistä ja niiden maksuttomuutta voi perustella hyvin samankaltaisilla argumenteilla kuin muidenkin tässä pykälässä maksuttomiksi säädettyjen palveluiden. Terveystarkastusten hyöty ei rajoitu tarkastettavaan yksilöön ja tarkastusten maksuttomuus on välttämätöntä, jotta niistä saataisiin tartuntatautien torjuntaa ajatellen riittävän kattavia.

12.11.2025

THL ehdottaa lisäksi pohdittavaksi, olisiko säännöksen sanamuotoa tarpeen täsmentää niin, että siitä kävisi nykyistä selvemmin ilmi, että siinä tarkoitetut palvelut ovat maksuttomia julkisen sektorin järjestämisvastuulle kuullessaan. THL:n käsityksen mukaan laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista koskee lähtökohtaisesti julkista terveydenhuoltoa ja että vallitseva tulkinta olisi siksi, että säännöksessä tarkoitettu maksuttomuus rajautuisi julkiseen terveydenhuoltoon. THL:n tietojen mukaan tähän on kuitenkin liittynyt välillä sekaannuksia ja epätie-toisuutta ja hyvinvointialueilta tai kunnilta on esimerkiksi pyritty laskutamaan yksityisessä terveydenhuollossa määrättyjen lääkkeiden kustannuksia. THL kiinnittää huomiota siihen, että tartuntatautien ehkäisyyn ja hoitoon voi tulevaisuudessa tulla uusia, mutta kalliita lääkkeitä, joiden määräämistä ja hyötyjä kullekin potilaalle on tarpeen voida arvioida ja kohdistaa tarkasti.

Pääjohtaja

Mika Salminen

Johtaja

Otto Helve

SIGNATURES

ALLEKIRJOITUKSET

UNDERSKRIFTER

SIGNATURER

UNDERSKRIFTER

This documents contains 5 pages before this page
Dokumentet inneholder 5 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 5 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 5 sider før denne side

Detta dokument innehåller 5 sidor före denna sida

authority to sign
representative
custodial

asemavaltuus
nimenkirjoitusoikeus
huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt
firmateckningsrätt
förvaltare

autoritet til å signere
representant
foresatte/verge

myndighed til at underskrive
repræsentant
frihedsberøvende